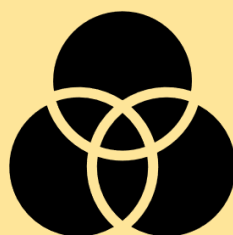

Ieteikumi Latvijai un Ziemeļmaķedonijai uz nākotni vērsta pieaugušo izglītības koordinācijas un pārvadības struktūru stiprināšanai.

Sagatavoja: Samerimpex Impulsi DOO un nodibinājums “Smart minds”

2023. gada maijs

Saturs

Ievads	2
Piedāvājums Pieaugušo izglītības koordinatora amata aprakstam.....	3
Pieaugušo izglītības pārvaldība un koordinēšana	6
Ziemeļmaķedonija	6
Latvija.....	8
Pieaugušo izglītības iespēju veicināšana.....	11
Ieteikumi uz nākotni vērstas pieaugušo izglītības koordinācijas un pārvaldības struktūru stiprināšanai	11
Ieteikumi konkrētai valstij	13

Ievads

Pēdējos gados Latvijā un Ziemeļmaķedonijā notiek aktīva mūžizglītības un pieaugušo izglītības politiku izstrāde un pilnveide. Abās valstīs pieaugušo izglītībā ir zems līdzdalības līmenis. Ziemeļmaķedonijā neformālajā izglītībā iesaistīto dalībnieku skaits gadu no gada pieaug, taču joprojām ir zema līdzdalība pieaugušo izglītībā pēc formālās izglītības pabeigšanas. 2016. gadā tikai 14,4% pieaugušo vecumā no 25 līdz 64 gadiem piedalījās kāda veida formālajā un/vai neformālajā izglītībā, kas ir ievērojami mazāk nekā Eiropas Savienības valstīs vidēji (47,8%). Viens no galvenajām problēmām Ziemeļmaķedonijā ir mācību finansējums jeb atbalsta trūkums to finansēšanai.

Līdzdalības līmenis pieaugušo izglītībā arī Latvijā joprojām ir salīdzinoši zems. Tikai 6,6 % pieaugušo 2020. gadā ir piedalījušies izglītībā un apmācībās četru nedēļu laikā, salīdzinot ar ES vidējo rādītāju, kas ir 9,2 %.

Investīciju nozīme prasmju attīstībā pieaug gan Latvijā, gan Ziemeļmaķedonijā. Globalizācija un digitalizācija, zaļā pieeja maina darbavietas un to, kā sabiedrība funkcionē un kā cilvēki mijiedarbojas. Pandēmija ir paātrinājusi digitālo pāreju, parādot steidzamu vajadzību pēc elastīgiem darba tirgiem, kuru pamatā ir cilvēku paaugstināta pielāgošanās spēja jaunu prasmju iegūšanai.

Stiprinot pieaugušo piekļuvi pieaugušo apmācības iespējām, īpašu uzmanību pievēršot cilvēku ar mazākām iespējām iekļaušanai, un labākai zināšanu apguvei un prasmju attīstīšanai, abas valstis varētu būtiski uzlabot pieaugušo prasmes, un tādejādi paaugstināt uzņēmumu izaugsmi un konkurētspēju. Ir ļoti svarīgi apsvērt, kā nodrošināt pieaugušo apmācību vajadzības, lai uzlabotu viņu prasmes, lai tās atbilstu darba tirgus vajadzībām un globālajām tendencēm.

Piedāvājums Pieaugušo izglītības koordinatora amata aprakstam

Ievērojot Eiropas Savienības stratēģiju mūžizglītības veicināšanai un mūžizglītības kultūras veicināšanai, gan Latvija, gan Ziemeļmaķedonija ir apņēmušās uzlabot pakalpojumus un padarīt pieaugušo apmācību un izglītību pieejamāku.

Erasmus+ programmas projekta “Jaunu pieaugušo izglītības iespēju veicināšana vietējā līmenī” aktivitātes bija vērstas uz to, lai atklātu nepieciešamību pēc pieaugušo izglītības koordinatora un svarīgākajām uzdevumiem un pienākumiem, kas šim amatam jāaptver. Abām valstīm ir atšķirīga pieredze un labā prakse saistībā ar pieaugušo izglītības tēmu. Pašlaik Ziemeļmaķedonijā nav pieaugušo izglītības koordinatora amata pašvaldību līmenī. Sekojot Latvijas labākajai praksei un pieredzei, šī projekta ietvaros tika veikts pētījums ar strukturētu anketu un intervijām, lai definētu svarīgākos pienākumus, atbildību un kompetences. Pamatojoties uz to, tika izveidots dokuments Pieaugušo izglītības koordinatora amata apraksts.

Skatoties 5-10 gadu nākotnē, pieaugušo izglītībā iesaistītie pētījuma dalībnieki uzskata, ka pieaugušo izglītības koordinatora svarīgākie pienākumi būs:

- Apzināt mērķa grupas, to vajadzības un ierobežojumus un izstrādāt individuālus izglītības piedāvājumus (65,4%);
- Pieaugušo izglītības attīstības pasākumu īstenošana (61,5%);

- Regulāra zināšanu pilnveide saistībā ar pieaugušo izglītības tēmām un ar to saistītajām tiesību normām (61,5%);
- Mūžizglītības kultūras veicināšana (61,5%);
- Izglītības vajadzību noteikšana (57,7%);
- Sadarbība ar pašvaldībām un valsts iestādēm (57,7%);
- Atbalsta sniegšana, daloties informācijā par dažādām izglītības iespējām (53,8%);
- Pieaugušo aktivizēšana, ja nepieciešams, sniedzot individuālu atbalstu (38,5%).

Atbilstoši projekta ietvaros veiktajam pētījumam, kā svarīgākos pienākumus darba uzdevumu veikšanā respondenti uzsvēra sekojošo:

- Sadarbība ar izglītības darbiniekiem, izglītības iestādēm un to darbiniekiem un vietējiem iedzīvotājiem, darba devējiem, pašvaldību un valsts iestāžu darbiniekiem un nevalstiskajām organizācijām (65,3%);
- Regulāra zināšanu un profesionālo prasmju pilnveide, piedaloties ar savu darbu saistītosursos, semināros un sevis pilnveidošanā (61,5%);
- Līdzīgu datu un citas sensitīvas un konfidenciālas informācijas drošības nodrošināšana trešajām personām (34,6%);
- Dažādās tiesību normās noteikto pienākumu izpilde savā ikdienas darbā (23%).

Tas pats pētījums liecina, ka pieaugušo izglītības koordinatoram ir jābūt šādām prasmēm un kompetencēm:

- Spēja sazināties un sadarboties (76,9%),
- Komunikācijas un argumentācijas prasmes (61,5%),
- Spēja uzņemties iniciatīvu un pieņemt lēmumus (57,6%),
- Izpratne, kas balstīta uz ētiku un toleranci (57,6%),
- Organizatoriskās un plānošanas prasmes (46,1%),
- Spēja mācīties pēc savām interesēm (46,1%) u.c.

Pamatojoties uz šo un citiem pētījuma secinājumiem, tiek izstrādāts šāds pieaugušo izglītības koordinators amata apraksts:

Darba pozīcija: Pieaugušo izglītības koordinators

Pozīcijas mērķis: atbalstīt, veicināt un īstenot pieaugušo izglītības politiku vietējā pašvaldībā.

Pienākumi:

1. Regulāri apzināt un apkopot pašvaldības vietējo iedzīvotāju izglītības vajadzības, darba devēju pieprasījumu, izglītības iestāžu piedāvājumu pieaugušo izglītības jomā;

2. Apzināt pieaugušo izglītības mērķa grupas pašvaldībā, to vajadzības un šķēršļus dalībai pieaugušo izglītībā un piedalīties barjeru mazināšanā, izstrādājot individualizētus izglītības piedāvājumus;
3. Veicināt mūžizglītības kultūru vietējā pašvaldībā, informējot sabiedrību par pieaugušo izglītību un palielinot viņu un darba devēju izpratni par regulāras prasmju pilnveides nozīmi;
4. Sniegt informatīvu atbalstu un konsultēt pieaugušos par izglītības iespējām vietējā pašvaldībā un ārpus tās.
5. Aktivizēt un motivēt pieaugušo iesaisti pieaugušo izglītībā, ja nepieciešams, sniedzot individualizētu atbalstu mācību uzsākšanai vai karjeras konsultēšanā;
6. Sadarboties ar pašvaldības iestādēm vai struktūrvienībām, darba devējiem, kā arī ar valsts institūcijām, kas administrē un piedāvā pieaugušo izglītības aktivitātes;
7. Plānot un īstenot pasākumus pieaugušo izglītības attīstībai pašvaldībā;
8. Regulāri pilnveidot zināšanas par pieaugušo izglītības un nodarbinātības jautājumiem un saistītajiem tiesību aktiem.

Izglītība/ profesionālās zināšanas:

1. Augstākā izglītība
2. Izglītību regulējošo tiesību aktu pārzināšana un prasme tos pielietot praktiskajā darbā

Kompetences/ Prasmes: digitālās prasmes

1. Komunikācijas un argumentācijas prasmes
2. Augsta atbildības sajūta
3. Spēja uzņemties iniciatīvu un pieņemt lēmumus
4. Komunikācijas un sadarbības iespējas
5. Analītiskās un saskaņošanas prasmes
6. Plānošanas un organizatoriskās prasmes
7. Ētiskums un tolerance
8. Pašvirzītas mācīšanās spējas
9. Pieredzējis Excel, Word, interneta lietotājs

Atbildība:

1. Atbildīgs par pienākumu izpildi un to kvalitāti.
2. Atbildīgs par tiesību aktu prasību piemērošanu ikdienas darbā.
3. Atbild par personas datu drošību un par ierobežotas pieejamības informācijas, kas kļuvusi zināma saistībā ar darba pienākumu veikšanu, neizpaušanu trešajām personām.

4. Atbildīgs par regulāru zināšanu un profesionālo prasmju pilnveidi, piedaloties ar darbu saistītosursos, semināros un pašizglītībā.
5. Atbildīgs par sadarbību ar izglītības darbiniekiem (tai skaitā pieaugušo izglītotājiem), izglītības iestādēm un to darbiniekiem un ar vietējiem iedzīvotājiem, darba devējiem, pašvaldību un valsts iestādēm un nevalstiskajām organizācijām.

Tiesības:

1. Saņemt informāciju un materiālus, kas nepieciešami savlaicīgai un kvalitatīvai pienākumu veikšanai, tai skaitā informācijas iegūšanai, atbilstoši tiesību aktiem.
2. Pārstāvēt iestādi un izteikt viedokli par amata kompetencē esošajiem jautājumiem.
3. Iesaistīties ar pieaugušo izglītību saistīto lēmumu izvērtēšanas un gala lēmuma pieņemšanas procesā iestādē.
4. Piedalīties un pārstāvēt iestādi darba grupās un citās valsts un pašvaldību institūcijās, kas saistītas ar pieaugušo izglītību.
5. Sagatavot priekšlikumus pieaugušo izglītības programmām, kas veicinātu vietējo iedzīvotāju nodarbināmību.

Pieaugušo izglītības pārvaldība un koordinēšana

Ziemeļmaķedonija

Ziemeļmaķedonijas Republikas valdība ir vērsta uz atstumtības novēršanas pasākumu veikšanu un sniedz atbalstu iniciatīvām, kas novērš sociālo atstumtību. Veicinot mūžizglītību un drošību darba vietā, tā veicina savu iedzīvotāju labklājību.

Izglītības un zinātnes ministrija sagatavoja atsevišķu Pieaugušo izglītības likumu, un 2008. gada janvārī Ziemeļmaķedonijas Republikas parlaments pieņēma Pieaugušo izglītības likumu. Šā likuma mērķis ir rosināt un uzturēt pozitīvu un aktīvu pieeju visu vecumu cilvēku izglītībai visa mūža garumā. Lai to panāktu, Izglītības un zinātnes ministrija ar šajā likumā noteiktajiem aktiem cenšas radīt pozitīvu gaisotni nepārtrauktai mācībām un attīstībai. Tas nozīmē palielināt jauniešu un pieaugušo izglītības mobilitātes iespējas un veidot dinamisku sadarbību starp izglītības iestādēm un darba tirgus vajadzībām un pašreizējo sociālo situāciju. Sadarbība starp dažādiem izglītības priekšmetiem, valsts un privāto sektoru, nevalstiskajām organizācijām un brīvprātīgo apvienībām būs ārkārtīgi svarīga, lai palielinātu jauniešu un pieaugušo izglītības mobilitāti.

Pieaugušie var mācīties, izmantojot formālās pieaugušo izglītības, neformālās pieaugušo izglītības un ikdienējās pieaugušo izglītības iespējas. Formālā pieaugušo izglītība notiek strukturētā vidē, un tās rezultātā tiek iegūta valsts atzīta formāla kvalifikācija. Neformālā pieaugušo izglītība arī notiek strukturētā vidē, bet tās rezultātā var iegūt tikai nozares vai profesionālās organizācijas atzītu diplomu vai sertifikātu. Pieaugušo neformālā izglītība ir nestrukturēta, un tā nesniedz nekādu kvalifikāciju.

Pieaugušo izglītības sistēmu veicina Pieaugušo izglītības centrs, valdības izveidota institūcija, lai ar pieaugušo izglītības palīdzību veicinātu Ziemeļmaķedonijas sociāli ekonomisko vajadzību sasniegšanu, veicinātu atbilstību darba tirgus vajadzībām un palīdzētu indivīdiem savā personīgajā attīstībā.

2008. gadā pieņemtajam likumam sekoja grozījumi un vairāki apakštiesību akti, kas regulē pieaugušo izglītības (neformālās izglītības) programmu pārbaudes kārtību, pieaugušo izglītības iestāžu telpu, aprīkojuma un personāla standartus. 2011. gadā tika pieņemts arī cits ar nozari saistīts tiesību akts, t.i., Atvērto pilsonisko augstskolu likums mūžizglītībai.

Pieaugušo izglītības un apmācības mērķis Ziemeļmaķedonijā saskaņā ar Pieaugušo izglītības likumu ir nodrošināt visiem un visām vecuma grupām iespējas iegūt atbilstošu izglītības līmeni un ļaut ikvienam apgūt zināšanas, prasmes un attieksmi, kas atbilstība sabiedrības un darba tirgus prasībām.

Pieaugušo izglītības mērķi ir šādi:

- Vismaz obligātās izglītības iegūšana;
- Nodarbinātības apmācība pieaugušajiem, kuri nav ieguvuši pirmā līmeņa profesionālo izglītību,
- Pār kvalificēšanās un jaunas kvalifikācijas, izglītības un apmācības veikšana nodarbinātajiem un bezdarbniekiem pieaugušajiem;
- Pieaugušo personīgajām spējām un vecumam atbilstošas izglītības, zināšanu un prasmju nodrošināšana;
- Pamatprasmju un kompetenču iegūšana, kas veido mūžizglītības pamatu.

Nozares prioritātes tika noteiktas Pieaugušo izglītības stratēģijā. Tika pieņemti divi koncepcijas dokumenti, kas sniedz norādes, kā integrēt neformālo izglītību izglītības un apmācības sistēmā, un definē nosacījumus pieaugušo pamatizglītības pilnveidei. Līdztekus tam, 2011. gadā tika pieņemtas rokasgrāmatas par pieaugušajiem paredzēto programmu pārbaudi un pieaugušo izglītības iestāžu pārbaudi. Turklāt 2013. gadā tika sagatavots Noteikumu rokasgrāmata pieaugušo izglītības iestāžu verificācijai.

Pieaugušo izglītības un apmācības prioritātes ir aprakstītas Nacionālajā pieaugušo izglītības stratēģijā (2016-2020) Pieaugušo izglītības stratēģija 2019.-2023, ir vērsti uz:

1. Pievilcības palielināšana līdzdalībai pieaugušo izglītībā;
2. Izveidot kvalitātes nodrošināšanas sistēmu pieaugušo izglītības ietvaros;
3. Iepriekš iegūto zināšanu apstiprināšanas sistēmas izstrāde;
4. Pieaugušo izglītības organizācijas, vadības un finansēšanas pilnveidošana;
5. Pieaugušo valsts izglītības sistēmas izveide, reformējot valsts izglītības iestādes pieaugušo izglītībai Atvērtās pilsoņu mūžizglītības universitātes / Darba ņēmēju universitātes;
6. Pētniecības, ekspertīzes un attīstības projektu stiprināšana pieaugušo izglītības jomā;
7. Partnerattiecību uzlabošana pieaugušo izglītības jomā;
8. Pieaugušo izglītības uzraudzība un novērtēšana.

Latvija

Latvijā pašvaldību kompetence pieaugušo izglītības jomā noteikta vairākos tiesību aktos. Latvijas Republikas Satversmes 112.pants noteic, ka “ikvienam ir tiesības uz izglītību”.

Izglītības likuma 17.panta trešās daļas 22.punkts noteica, ka “pašvaldības īsteno politiku pieaugušo izglītībā”. Turklāt Izglītības likumā noteikts, ka “pieaugušo izglītība ir daudzveidīgs personu izglītības process, kas nodrošina personas dzīves attīstību un konkurētspēju darba tirgū”.

2022. gada 14. novembrī stājās spēkā grozījumi Izglītības likuma 1. pantā, pievienojot 16¹ apakšpunktu, nosakot, ka “pašvaldības izglītības ekosistēma — sistēma, kuru pašvaldība veido, lai nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes mūža garumā. Pašvaldība attīsta tās vadībā un pārraudzībā mērķtiecīgi strādājošu institūciju kopu, izglītības jomā sadarbojoties ar pašvaldības, privātajām un valsts izglītības iestādēm, darba devējiem, sociālajiem partneriem, nevalstiskajām organizācijām, citām pašvaldībām un to teritorijās esošām izglītības iestādēm, koordinējot izglītības īstenošanu visās izglītības programmās un pakāpēs”.

2023.gada 1.janvārī stājās spēkā Pašvaldību likums, kura 4.pantā un šā panta pirmās daļas 4.apakšpunktā noteiktas pašvaldības autonomās funkcijas – “gādāt par iedzīvotāju izglītību, tostarp nodrošināt iespēju iegūt obligāto izglītību un gādāt par pirmsskolas izglītības, vidējās izglītības, profesionālās ievirzes izglītības, interešu izglītības un pieaugušo izglītības pieejamību”.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 8.pants nosaka, ka "pašvaldība, kas veic tās autonomajā kompetencē likumā noteiktajā kārtībā nodotās valsts pārvaldes funkcijas, noteiktajā kārtībā un apjomā ir Ministru kabineta pārraudzībā.

Līdz ar to pieaugušo izglītības plānošana, organizēšana un pārvaldība ir viena no pašvaldību funkcijām Latvijā, ko tās veic, ievērojot tiesību aktu un plānošanas dokumentu prasības.

Saskaņā ar nacionālo definīciju Izglītības likumā – **“pieaugušo izglītība** ir personu daudzveidīgs izglītošanas process, kas cilvēka mūža garumā nodrošina personības attīstību un konkurētspēju darba tirgū”. Pieaugušo izglītība ir valsts izglītības politikā definēta un sociālās un ekonomiskās prasības noteikta mūžizglītības procesa sastāvdaļa.

Pieaugušie var mācīties, izmantojot formālās pieaugušo izglītības, neformālās pieaugušo izglītības un ikdienējās pieaugušo izglītības iespējas. Formālā pieaugušo izglītība notiek strukturētā vidē, un tās rezultātā tiek iegūta valsts atzīta formāla kvalifikācija. Neformālā pieaugušo izglītība arī notiek strukturētā vidē, bet tās rezultātā var iegūt tikai nozares vai profesionālās organizācijas atzītu diplomu vai sertifikātu. Pieaugušo neformālā izglītība ir nestrukturēta, un tā nesniedz nekādu kvalifikāciju. Runājot par formālo un neformālo izglītību, tiks lietots termins “pieaugušo izglītība”.

Runājot par formālo, neformālo izglītību un ikdienas mācīšanos, tiks lietots plašāks termins “pieaugušo izglītība”. Šajā ziņojumā lielākā uzmanība tiks pievērsta pieaugušo izglītībai, galveno uzmanību pievēršot formālajai, neformālajai izglītībai un ikdienas izglītībai.

Galvenie darbības virzieni un iespējas vietējā līmenī abās valstīs, skatoties no pētāmā jautājuma perspektīvas, anketām un diskusiju grupas var apkopot šādas:

- Uzlabot prasmju attīstības programmu nodrošināšanu un reģionālo profesionālās izglītības centru izveidi, lai uzlabotu saikni starp izglītību un darba pasauli, kā arī izglītības un apmācības nodrošināšanai atbilstoši reģionālā un vietējā darba tirgus vajadzībām un reaģētu uz pieaugušo prasmju pilnveidi vai pārkvalificēšanās vajadzībām. Tāpēc izglītības piedāvājumam jābūt pietiekami elastīgam, lai ātri reaģētu uz šādām izmaiņām.
- Konsolidēt un paplašināt ieinteresēto pušu sadarbību vietējā un reģionālā līmenī, un apsvērt reģionālo profesionālās izglītības un apmācības centru lomu ciešākas sadarbības veicināšanā ar privāto sektoru, sociālajiem partneriem un citiem attiecīgiem dalībniekiem, piemēram, investīciju, attīstības vai inovācijas aģentūrām, akadēmiskajiem aprindām, nevalstiskām organizācijām. Ieinteresētās personas apstiprina vēlmi un pieejamību sadarbībai, proti, tās ir nevalstiskās organizācijas, vietējie nodarbinātības biroji, arodskolas un citi valsts vai privāti apmācību nodrošinātāji, vietējās iestādes/pašvaldības, tostarp vietējās ekonomikas un sociālās padomes. Daudzas ieinteresētās puses uzskata, ka reģionālo profesionālās izglītības un apmācības centru izveide ir pozitīva attīstība, lai

veicinātu sadarbību vietējā un reģionālā līmenī un izveidotu ciešākas saites starp skolām, uzņēmumiem un nodarbinātības birojiem. Tāpēc, izstrādājot reģionālo profesionālās izglītības un apmācības centru stratēģijas konceptuāli, lēmumu pieņēmēji un ieinteresētās puses varētu definēt skaidrus pienākumus un pienākumus, lai veicinātu vietējo un reģionālo sadarbību prasmju pieprasījuma analīzē, izglītības piedāvājuma plānošanā vai praktiskā apmācībā un darba vidē balstītu mācību konsolidācijā.

- Iestrādāt regulāru prasmju piedāvājuma un pieprasījuma analīzi reģionālā un vietējā līmenī darba tirgus un prasmju plānošanā.
- Nodrošināt valsts finansiālus stimulus starp-pašvaldību un publiskā un privātā sektora partnerībām, lai sniegtu prasmju attīstīšos pakalpojumus. Valstij būtu finansiāli jāatbalsta vietējās un reģionālās partnerības par izglītības un nodarbinātības pakalpojumu sniegšanu, piemēram, publiskajos konkursos un citos valsts finansēšanas mehānismos iekļaujot kritērijus par starp-pašvaldību un/vai publiskā un privātā sektora partnerībām vai paredzot par šādām partnerībām kādus papildus punktus vai kritērijus iepirkumos u.tml.
- Izveidot sadarbību starp pieaugušo izglītības koordinatoru, karjeras konsultantu Nodarbinātības aģentūras dienestā un sociālo darbinieku Pašvaldības sociālā dienestā. Tas ir īpaši svarīgi neaizsargāto pieaugušo grupu iesaistīšanās pieaugušo izglītībā.

Latvija var iekļaut karjeras konsultācijas kā ļoti svarīgu pakalpojumu efektīvai pieaugušo izglītībai, un Ziemeļmaķedonija var pārņemt labo praksi no Latvijas un izveidot pieaugušo izglītības koordinatora amatu vietējā līmenī ar pienākumiem saskaņā ar amata aprakstā un galvenokārt ievērojot visizplatītākos uzdevumus kā:

- Sniegt informatīvu atbalstu par izglītības iespējām vietējā pašvaldībā un ārpus tās;
- Veicināt mūžizglītības kultūru vietējā pašvaldībā, informējot sabiedrību par pieaugušo izglītību;
- Sadarboties ar pašvaldības iestādēm vai struktūrvienībām, darba devējiem, kā arī ar valsts institūcijām, kas administrē un piedāvā pieaugušo izglītības aktivitātes;
- Plānot un īstenot pasākumus (apmācību programmas) pieaugušo izglītības attīstībai pašvaldībā;
- Sniegt karjeras konsultāciju pakalpojumus sadarbībā ar Nodarbinātības aģentūras reģionālo centru, kurā ir apmācīti karjeras konsultanti, un Pašvaldību Sociālo dienestu.

Pieaugušo izglītības iespēju veicināšana

Pieaugušo izglītības kvalitātes uzlabošana ir aktuāls jautājums, kas pašvaldību iestādēm jāizvirza par prioritāti. Abu valstu ieinteresētās puses ir paidušas piekrišanu pieaugušo izglītības programmu koordinācijas veicināšanas nozīmei pašvaldību līmenī. Šīs koordinācijas stiprināšana kalpotu kā katalizators, lai mudinātu vairāk pieaugušo piedalīties šādās programmās. Interesanti, ka abu valstu aptauju rezultāti liecina par stingru vienprātību šajā jautājumā. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai vietējās pašvaldības nekavējoties veiktu pasākumus, lai īstenotu stratēģijas, kas var veicināt pieaugušo izglītības kvalitāti un pieejamību.

Saskaņā ar aptaujas rezultātiem Ziemeļmaķedonijā 77% respondentu uzskata, ka mūžizglītības kultūras veicināšana, veidojot izpratni par pieaugušo izglītības nepieciešamību, radīs vairāk iespēju pieaugušajiem vietējā līmenī. Turklāt 61,5% respondentu norādīja, ka mērķtiecīga informatīvā atbalsta sniegšana par izglītības iespējām pašvaldībā un ārpus tās veicinātu līdzdalību pieaugušo izglītībā, savukārt 46,2% aptaujāto uzskatīja, ka būtu izdevīgi izveidot kopīgu publisku informācijas portālu par pieaugušo izglītības iespējām.

Latvijā aptauja parādīja, ka 73% aptaujāto uzskata, ka mūžizglītības kultūras veicināšana, informējot sabiedrību par pieaugušo izglītības nozīmi un lomu, var uzlabot pieaugušo iesaisti mācībās. Turklāt 67,6% respondentu norādīja, ka vienots publiskās informācijas portāls par pieaugušo izglītības iespējām varētu veicināt līdzdalību, un 64,9% aptaujāto uzskatīja, ka efektīva pieeja būtu mērķtiecīga informatīvā atbalsta sniegšana par izglītības iespējām vietējā pašvaldībā un ārpus tās. Šie rezultāti liecina, ka abām valstīm ir līdzīgi uzskati par to, kā veicināt un uzlabot līdzdalību pieaugušo izglītībā.

Ieteikumi uz nākotni vērstas pieaugušo izglītības koordinācijas un pārvaldības struktūru stiprināšanai

Latvija un Ziemeļmaķedonija veica aptaujas, intervijas un organizēja ieinteresēto pušu diskusijas, kā arī sagatavoja nacionālos ziņojumus un salīdzinošās analīzes, lai apzinātu nepieciešamās darbības, lai stiprinātu uz nākotni vērstas pieaugušo izglītības koordinācijas un vadības struktūras vietējā un nacionālā līmenī.

Galvenie kopīgie secinājumi un ieteikumi ir:

- 1. Lai pieaugušo izglītībā iesaistītu vairāk pieaugušo, nepieciešams stiprināt pieaugušo koordināciju pašvaldību līmenī.** Latvijā 70,6% pieaugušo izglītības koordinēšanā iesaistīto uzskata, ka pieaugušo izglītības koordinatora amatam nepieciešams piešķirt profesijas kodu, kā galvenos argumentus norādot, ka, darbiniekam ir jāuzliek pienākumus un atbildību tieši pieaugušo izglītībā, jānosaka konkrēts amats un profesijas kods.
- 2. Pieaugušo iesaisti mācībās var uzlabot ar informatīvu atbalstu pieaugušajiem: informējot par pieaugušo izglītības nepieciešamību un lomu un, izmantojot vienotu publisko informācijas portālu un tiešu informāciju par izglītības iespējām vietējā pašvaldībā un ārpus tās.** Latvijā pieaugušo izglītībā iesaistītās personas uzskata, ka visefektīvākais informācijas izplatīšanas veids par pieaugušo izglītības iespējām būtu vienota publiska informācijas portāla par izglītības iespējām esamība, savukārt 33,3% uzskata, ka izglītības iestādes ir efektīvākais informācijas izplatīšanas veids; 25% - ka pieaugušo izglītības koordinatori. Ziemeļmaķedonijā veiktajā aptaujā noskaidrots, ka 77% aptaujāto uzskatīja, ka Nodarbinātības aģentūras karjeras konsultanti ir visefektīvākais informācijas izplatīšanas līdzeklis par pieaugušo izglītības iespējām. Pētījums arī parādīja, ka 69,2% dalībnieku deva priekšroku informācijas saņemšanai no profesionālās izglītības centriem, pieaugušo izglītības centriem un apmācību centriem, savukārt 53,8% norādīja, ka viņiem noderētu pieaugušo izglītības koordināciju pašvaldību līmenī atbalsts.
- 3. Pieaugušo izglītības iespējas jānodrošina pēc iespējas tuvāk pieauguša cilvēka dzīvesvietai, bet ne tālāk par 15 km.** Latvijā organizētajā aptaujā 67,8% pieaugušo izglītībā iesaistītās personas uzskata, ka maksimālais braukšanas attālums pieaugušajam līdz tuvākajai izglītības iestādei ir līdz 15 km, savukārt 75,6% piekrīt, ka tas ir maksimālais braukšanas attālums bezdarbniekiem. Saskaņā ar secinājumiem 61,5% cilvēku, kas iesaistīti pieaugušo izglītībā Ziemeļmaķedonijā, uzskata, ka maksimālais attālums līdz tuvākajai izglītības iestādei nedrīkst pārsniegt 15 km. Turpretim tikpat daudz respondentu uzskata, ka bezdarbnieku maksimālais brauciena attālums līdz mācību iestādei ir jāierobežo līdz 5 km.
- 4. Lai nodrošinātu vietējo pašvaldību sociāli ekonomisko attīstību, ir nepieciešama pieaugušo apmācību centru izveide pašvaldību līmenī.**
- 5. Vietējiem mācību centriem ir jāizstrādā apmācību programmas prasmju pilnveidei, kas ir nepieciešamas un pieprasītas darba devējiem pašvaldībā.** Pieaugušo izglītības koordinācijai ir izšķiroša loma apzinoties vietējo uzņēmumu un vietējo iedzīvotāju

mācību vajadzības un risinājumu meklēšanai, lai palīdzētu pieaugušajiem apgūt nepieciešamās prasmes.

6. **Visneaizsargātākajām pieaugušo grupām ir nepieciešams cilvēku atbalsts, lai atrastu informāciju par viņiem piemērotām mācību programmām.** Latvijā 75,7% aptaujāto norāda, ka cilvēku atbalsts (pieaugušo izglītības koordinators, Nodarbinātības valsts aģentūras speciālists, karjeras speciālisti u.c.) ir labākais veids, kā visneaizsargātākās pieaugušo grupas var atrast informāciju par piedāvātajām mācību programmām, savukārt Ziemeļmaķedonijā procentuālais daudzums ir vēl lielāks, sasniedzot 84,6%, kas liecina par neatliekamo nepieciešamību pēc pieaugušo izglītības koordinatoriem vai citiem izglītības speciālistiem vietējās pašvaldības līmenī.
7. **Pieaugušo izglītības koordinatori ir atbildīgi par informāciju par dažādām programmām, kas ir aktuālas un nepieciešamas noteiktā pašvaldībā, ņemot vērā vietējo iedzīvotāju vajadzības.**
8. **Pieaugušo izglītības koordinators jebkurā gadījumā sniedz arī karjeras konsultāciju pakalpojumus,** jo tie motivē pieaugušos kaut ko darīt ar savām prasmēm un darbu, parāda mācību un nākotnes karjeras ceļus, palīdz pieaugušajiem meklēt iespējas, kas saistītas ar prasmju uzlabošanu un pārkvalifikāciju, novērtējot personas esošās stiprās puses un spējas, atklājot plaisu, ko var risināt ar mācībām un zināšanu uzlabošanu.
9. **Pieaugušo izglītības koordinatoriem ir jābūt pieejamiem citiem atbalsta pakalpojumiem, pieejai sociālajiem pakalpojumiem un sadarbībai ar Nodarbinātības aģentūru vietējā līmenī.**
10. **Pieaugušo izglītības koordinatoriem jāsadarbojas ar citiem pašvaldības dienestiem kā Sociālajiem dienestiem, kā arī ar Nodarbinātības valsts aģentūru.**

Ieteikumi konkrētai valstij

Ieteikumi Latvijai:

- 1) **Latvijā ir nepieciešama vienota pieeja pieaugušo koordinācijai visās Latvijas pašvaldībās.** Pieaugušo izglītības politikas plānošanā un īstenošanā nepieciešams iesaistīt par pašvaldību tīklu atbildīgo LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju (VARAM) diskusijās par pieaugušo izglītības nozīmi attīstībā, par vietējās pašvaldības iespējām un funkcijām pieaugušo izglītības koordinēšanā.

- 2) **Nepieciešama pieaugušo izglītības koordinators profesiju iekļaut Profesiju klasifikatorā.** Jau ilgāku laiku notiek diskusijas, ka šis pieaugušo izglītības koordinators ir nepieciešams katrā pašvaldībā, tomēr galvenajiem darba pienākumiem un uzdevumiem ir jābūt noteiktiem valsts līmenī - Profesiju klasifikatorā.
- 3) **Nepieciešami valsts tiesību akti** neformālo programmu licencēšanas un kvalitātes kritēriji vienotai izpratnei un pieaugušo izglītības kvalitātes uzlabošanai.
- 4) Nepieciešams izveidot **vienots reģistrs par neformālo programmu atļaujām un par īstenotajām pieaugušo izglītības programmām**, kas atvieglotu datu uzskaiti un analīzi par pieaugušo izglītības ieviešanu un pieejamību vietējās pašvaldībās.
- 5) Vietējo pašvaldību zināšanu stiprināšana pieaugušo izglītībā ar **metodiskais atbalstu** no Latvijas Izglītības un zinātnes ministrijas puses.
- 6) **Pieaugušo izglītības koordinators prasmju stiprināšana** aktīvāk iesaistoties pieaugušo izglītības politikas veidošanā, iesaistoties politikas diskusijās, apmācību programmu veidošanā, nosakot vienotus standartus tām.
- 7) **Jāstiprina pieaugušo izglītības koordinators tīkls** – jāturpina Izglītības un zinātnes ministrijas vadītā iniciatīva ar metodisko atbalstu, mācībām un vienotu platformu pieaugušo izglītības koordinatoriem.
- 8) **Pieaugušo izglītības politikas pārraudzībai ir jābūt konsolidētai.** Pašvaldību loma šajā padomē ir jāstiprina un jāuzlabo, īpaši attiecībā uz vietējā darba tirgus vajadzību apzināšanu un atbilstoša piedāvājuma veidošanu.
- 9) **Jāstiprina pieaugušo izglītības koordinators sadarbība ar pašvaldības sociālo dienestu un citām iesaistītajām institūcijām**, īpaši neaizsargāto grupu par izglītības iespējām.
- 10) **Pieaugušo izglītības veicināšanai** nepieciešams izveidot vienotu informācijas portālu par izglītības iespējām un rīkot kampaņas, pasniegt sabiedrībai infografikas par izglītības lomu prasmju un nodarbinātības uzlabošanā.
- 11) **Ir ļoti svarīgi noteikt pieaugušo izglītības koordinators amatu Nacionālajā profesiju klasifikatorā, piešķirot attiecīgu profesijas kodu.** Šie koordinatori ir atbildīgi par vietējo uzņēmumu un iedzīvotāju apmācības vajadzību noteikšanu un risinājumu meklēšanu, lai palīdzētu pieaugušajiem iegūt nepieciešamās prasmes viņu dzīvesvietas tuvumā. Kā liecina veiktā aptauja, 100% aptaujāto uzskata, ka pieaugušo izglītības koordinatori pašvaldībā ir cieši jāsadarbojas ar pašvaldības Sociālo dienestu un Nodarbinātības valsts aģentūru, lai nodrošinātu efektīvu sabiedrības vajadzību

apmierināšanu. Sadarbojoties ar attiecīgajām aģentūrām, pieaugušo izglītības koordinatori var sniegt efektīvu atbalstu personām, kuras vēlas attīstīt savas prasmes un sasniegt karjeras izaugsmi.

Ieteikumi Ziemeļmaķedonijai:

- 1) **Pieaugušo izglītības decentralizācija:** Pašlaik pieaugušo izglītību Ziemeļmaķedonijā pārrauga Pieaugušo izglītības centrs, valdības veidota valsts iestāde, kuras uzdevums ir sniegt ieguldījumu valsts sociālekonomisko vajadzību apmierināšanā, veidojot mācību piedāvājumu atbilstoši darba tirgus prasības un atbalstot indivīdus viņu personīgajā izaugsmē. Taču, stiprinot pieaugušo izglītības koordināciju pašvaldību līmenī, var izveidot tiešāku saikni starp vietējo uzņēmumu, vietējās Nodarbinātības aģentūras un bezdarbnieku vajadzībām. Šīs izmaiņas varētu palīdzēt nodrošināt, ka pieaugušo izglītības nodrošināšana ir labāk pielāgota konkrētajām vajadzībām un problēmām, ar kurām saskaras atsevišķas kopienas.
- 2) **Neformālās izglītības un atzītu prasmju sertifikātu noformēšana:** Profesionālās izglītības un apmācības centram var būt galvenā loma, atbalstot pieaugušo bezdarbnieku kvalifikācijas paaugstināšanu Ziemeļmaķedonijā. Lai atvieglotu šo procesu, centrs varētu tikt pilnvarots izsniegt arodapliecības par prasmēm, kuras personas, iespējams, ir ieguvušas neformālā darbā vai pašizglītošanās procesā. Šāda neformālās izglītības pieredzes atzīšana varētu radīt lielākas iespējas pieaugušajiem atgriezties darba tirgū vai virzīties uz priekšu savā karjerā, vienlaikus veicinot iekļaujošāku un daudzveidīgāku ekonomiku. Atzīstot un novērtējot prasmes un zināšanas, ko cilvēki piedāvā, šī iniciatīva varētu palīdzēt pārvarēt plaisu starp darba tirgus prasībām un esošo darbaspēku, kā rezultātā labumu gūtu gan indivīdi, gan ekonomika kopumā.
- 3) **Nodarbinātības aģentūras ietvaros vietējā līmenī izveidot specializētu nozari vai centru:** Birojam jādarbojas kā visaptverošam izglītības un karjeras attīstības centram, nodrošinot apmācību programmas, seminārus un resursus, lai palīdzētu darba meklētājiem uzlabot savas prasmes un atrast darba iespējas. Apvienojot šos pakalpojumus, birojs var piedāvāt visaptverošu pieeju, lai atbalstītu pieaugušos viņu karjeras ceļā, sākot no prasmju pilnveidošanas līdz darba meklēšanai.

- 4) **Izveidot vietējos un/vai reģionālos karjeras centrus:** Spēcīgu tīklu un sadarbības veidošana starp attiecīgajām iestādēm ir ļoti svarīga efektīvai pieaugušo izglītības programmu koordinācijai un īstenošanai. Jo īpaši spēcīgas sadarbības veidošana starp Nodarbinātības aģentūras reģionālajiem birojiem, vietējiem uzņēmumiem un pieaugušo izglītības sniedzējiem var būtiski ietekmēt pieaugušo izglītības programmu pielāgošanu darba tirgus īpašajām vajadzībām. Sadarbojoties ar uzņēmumiem un Nodarbinātības aģentūru, pieaugušo izglītības sniedzēji var iegūt labāku izpratni par prasmēm un kompetencēm, kas šobrīd ir pieprasītas. Pēc tam šo informāciju var izmantot, lai izstrādātu un īstenotu apmācības programmas, kas nodrošina pieaugušos ar nepieciešamajām zināšanām un pieredzi šo amatu ieņemšanai. Tajā pašā laikā vietējie uzņēmumi var gūt labumu no kvalificētāka darbaspēka, kas ir labāk sagatavots, lai nodrošinātu uzņēmumu attīstības vajadzības.
- 5) Papildus ekonomikas izaugsmes un attīstības atbalstam spēcīgu tīklu un sadarbības izveide starp iestādēm var arī palīdzēt stiprināt sociālo kohēziju un veicināt sabiedrības iesaistīšanos. Apvienojot dažādas ieinteresētās personas un dalībniekus, šī pieeja var veicināt zināšanu apmaiņu un sadarbību, kas galu galā noved pie efektīvākām un ilgtspējīgākām pieaugušo izglītības iniciatīvām.
- 6) **Palieliniet skolotāju apmācību:** Ziemeļmaķedonijai vajadzētu izmantot vairāk iespēju, ko piedāvā internets. Tas ietver tiešsaistes platformas izveidi, lai skolotāji varētu piekļūt rīkiem un informācijai, kā arī mācīties viens no otra. Pašlaik trūkst tiešsaistes platformas, kas atbalstītu apmaiņu ar esošajiem mācību materiāliem un praksi, kas atbilst minimālajiem kvalitātes standartiem (OECD, 2019).
- 7) **Spēcīgas profesionālās izglītības sistēmas:** pulcē profesionālās izglītības un apmācību sniedzējus, darba devējus, pētniecības centrus, attīstības aģentūras, nodarbinātības dienestus un citas ieinteresētās puses, lai attīstītu kompetences, kas nepieciešamas ekonomiskajai un sociālajai attīstībai (Eiropas Komisija, 2021). Labi izstrādātai profesionālās izglītības un apmācību sistēmai var būt arī neatņemama loma viedas specializācijas stratēģiju īstenošanā, izplatot zināšanas, īpaši mazāk attīstītās jomās, un veicināt inovāciju un digitālo un zaļo tehnoloģiju paplašināšanu (Eiropas Komisija, 2019).
- 8) **Pabeidziet efektīvas atzīšanas sistēmas izveides procesu:** Pieaugušo izglītības centrs šobrīd ievieš neformālās izglītības vērtēšanas sistēmu, kas var atbalstīt iegūto prasmju atzīšanu un uzlabot to pārnesamību.

- 9) Pašvaldībām Ziemeļmaķedonijā ir autonomija piešķirt no centrālā līmeņa saņemto naudu vietējām skolām. Tomēr pašlaik tas bieži tiek darīts “*ad hoc*” (spontānā) veidā. Finansējuma formulas, kas varētu nodrošināt caurskatāmību par līdzekļu sadali starp skolām, nav obligātas un tiek izmantotas tikai dažās pašvaldībās. Piemēram, Skopjē formula ir balstīta uz skolēnu skaitu un skolas ēkas lielumu. Vienotu standartu un metožu trūkums finansējuma sadalei ir izraisījis lielas skolas kvalitātes atšķirības un lielas atšķirības Ziemeļmaķedonijā. Pašreizējo pašvaldību izmantoto neviendabīgo un necaurspīdīgo finansēšanas kritēriju aizstāšana ar skaidrām finansējuma sadales vadlīnijām cita starpā varētu ietvert studentu sociāli ekonomisko izcelsmi. Šādi kritēriji varētu palīdzēt skolām uzlabot to rezultātus un vienlīdzību (OECD, 2019).
- 10) Uzlabot prasmju pilnveides programmu nodrošināšanu gan sākotnējā, gan tālākizglītībā un apmācībā, lai saskaņotu augošās nozares un izglītojamo vajadzības reģionālā līmenī. Profesionālās izglītības un apmācību sistēmas strukturālā reforma Ziemeļmaķedonijā cita starpā paredz reģionālu Profesionālās izglītības un apmācību centru izveidi kā centrus, lai uzlabotu saikni starp izglītību un darba pasauli, kā arī izglītības un apmācības nodrošināšanu atbilstoši reģionālajam un vietējam darba tirgum vajadzībām un, reaģējot uz pieaugušo prasmju uzlabošanas/pārkvalificēšanas vajadzībām. Reģionālā dinamika augošo vai lejupslīdošo nozaru ziņā ir atšķirīga, un izglītības līmenis un atbilstība ir galvenie nodarbinātības prognozētāji. Attīstības iespējas, piemēram, investīcijas infrastruktūrā, var veicināt atsevišķu nozaru attīstību un diezgan strauji mainīt pieprasītās prasmes un izglītības profilus. Tāpēc izglītības piedāvājumam jābūt pietiekami elastīgam, lai ātri reaģētu uz šādām izmaiņām.
- 11) Iestrādāt regulāru prasmju piedāvājuma un pieprasījuma analīzi reģionālā un vietējā līmenī darba tirgus un prasmju informācijas sistēmā. Gadu gaitā Ziemeļmaķedonija ir izstrādājusi darba tirgus informācijas sistēmu, īpašu uzmanību pievēršot ekonomikas un nodarbinātības tendenču ilgtermiņa prognozēšanai un vakanču attīstībai. Prasmju pieprasījums ir šīs sistēmas netiešs elements. Lai definētu izglītības profilus un vispārējo Profesionālās izglītības un apmācību plānošanu, būtiska ir stabila informācijas bāze, kas ir labi pamatota vietējā un reģionālajā kontekstā.
- 12) **Karjeras konsultantiem ir izšķiroša nozīme pieaugušo izglītības koordinātoru sagatavošanā un apmācībā.** Viņi var sniegt norādījumus un atbalstu, lai identificētu indivīdu un uzņēmumu apmācības vajadzības sabiedrībā. Sadarbojoties ar karjeras konsultantiem, pieaugušo izglītības koordinātori var labāk izprast darba tirgu, nozares

tendences un pieprasītās prasmes. Karjeras konsultanti var arī sniegt ieskatu efektīvās apmācības metodēs un paņēmienos, ko var izmantot, lai palīdzētu pieaugušajiem izglītojamajiem apgūt jaunas prasmes un zināšanas. Viņi var palīdzēt izstrādāt apmācību programmas, kas ir pielāgotas dažādu izglītojamo vajadzībām, ņemot vērā viņu esošās zināšanas un mācīšanās stilus. Turklāt karjeras konsultanti var sniegt atbalstu tādās jomās kā CV rakstīšana, intervijas prasmes un darba meklēšanas stratēģijas. Sadarbojoties ar karjeras konsultantiem, pieaugušo izglītības koordinatori var piedāvāt visaptverošu atbalstu izglītojamajiem visā viņu karjeras attīstības ceļā, sākot no prasmju iegūšanas līdz iekārtošanai darbā. Kopumā karjeras konsultantu loma ir ļoti svarīga pieaugušo izglītības koordinatoru sagatavošanā un apmācībā, un viņu ieguldījums var palīdzēt nodrošināt, ka audzēkņi saņem vislabāko iespējamo atbalstu un apmācību, lai sasniegtu savus karjeras mērķus.

Šis dokuments ir sagatavots Erasmus+ programmas projekta “Jaunu pieaugušo izglītības iespēju veicināšana vietējā līmenī”, projekta Nr.2021-1-LV01-KA210-ADU-000034001.

Atruna: finansē Eiropas Savienība. Tomēr izteiktie viedokļi un viedokļi ir tikai autora(-u) un ne vienmēr atspoguļo Eiropas Savienības vai Eiropas Izglītības un kultūras izpildaģentūras (EACEA) uzskatus. Ne Eiropas Savienība, ne EACEA nevar būt par tiem atbildīgi.